

Advies

**Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk i.s.m. de
Sectorraad Kunsten en Erfgoed
15 juni 2023**

Advies over het voorontwerp van decreet over de ondersteuning van de amateurkunsten

De SARC werd op 15 mei 2023 door Vlaams minister van Cultuur Jan Jambon om advies gevraagd over het ontwerp van decreet over de ondersteuning van de amateurkunsten. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk en de Sectorraad Kunsten en Erfgoed behandelden de adviesvraag.

CONTEXT

Het Amateurkunstendecreet voorziet sinds 2000 in de ondersteuning voor de Vlaamse amateurkunsten. Na meer dan 20 jaar is het decreet aan een herziening toe. Voorliggend voorontwerp van decreet is een volledig herziene versie van het Amateurkunstendecreet van 2000.

Het voorliggend ontwerp van Amateurkunstendecreet heeft tot doel de bloei van een kwaliteitsvol, dynamisch en divers amateurkunstenveld te stimuleren, de samenwerking met het deeltijds kunstonderwijs en de professionele kunsten te bevorderen en de internationale uitstraling van de amateurkunsten te vergroten. Het decreet heeft daarbij oog voor de artistieke, verbindende en educatieve componenten van de amateurkunsten.

Het ontwerpdecreet voorziet extra subsidielijnen, dit resulteert in vijf subsidie-instrumenten:

- Structurele subsidiëring van koepelorganisaties voor amateurkunsten
- Meerjarige subsidies voor amateurkunstengroepen met hoge artistieke ambities en een potentieel landelijke uitstraling
- Tussenkomen voor deelname aan een buitenlands initiatief voor amateurkunstenaars en -groepen
- Subsidies voor internationale projecten
- Internationale projectenregeling voor internationale ambassadeurs Amateurkunsten

ADVIES

1. INLEIDEND

De SARC is tevreden dat het nieuwe Amateurkunstendecreet extra impulsen wil geven aan het dynamisch veld van amateurkunstenbeoefenaars. Het is een ambitieus decreet. Opvallend is ook dat de amateurkunstenkoepels een zeer belangrijke rol spelen en krijgen bij het bereiken van de doelstellingen van het decreet. Dat kan de SARC appreciëren. Het zou dan ook goed zijn om dit in de memorie van toelichting meer te expliciteren.

Deze koepels hebben binnen het cultuurlandschap een specifieke rol en positionering, eigen aan de sector: het zijn veldorganisaties met een helikopterperspectief, die dus ook vanuit hun discipline de linken met andere sectoren, het beleid,... kunnen leggen. Deze autonome rol wordt in de memorie van toelichting ook aangestipt. Het is belangrijk dat ook de uitvoering van dit decreet deze specifieke positie bevestigt. (bv het expliciet inbouwen van het dialoogprincipe in het kader van de beheersovereenkomst).

Dat er op een ambitieus decreet middelen moeten volgen om het te kunnen realiseren, staat buiten kijf. De SARC vraagt om de noodzakelijk financiering te voorzien en een onderbouwde prognose te maken van de extra middelen die voor de uitvoering van het decreet minimaal beschikbaar zouden moeten zijn.

Inleidend wenst de SARC te wijzen op een algemene tendens die ook in andere sectorale decreten ingang vindt. Bij de uitwerking van decreten lijken beleidskeuzes gestuurd te worden door de steeds beperkter wordende capaciteit van het Departement CJM. Taken en verantwoordelijkheden worden steeds vaker aan het veld toevertrouwd; bv. de taak van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden om in het decreet bovenlokale cultuurwerking de kleine projecten te beoordelen en de beperking van het repliekrecht in het BVR sociaal-cultureel volwassenenwerk. Ook in voorliggend ontwerpdecreet ziet de SARC beleidskeuzes die mee vanuit een pragmatische invalshoek werden ingegeven, zoals de extra taak voor koepelorganisaties om een impulslijn uit te werken en de voorwaardelijke formulering rond het ter beschikking stellen van formulieren. De SARC is van mening dat als steeds meer beleidskeuzes mede blijken te berusten op de te beperkte capaciteit binnen de administratie, er zich op systeemniveau een probleem stelt dat een verdere ontwikkeling van het cultuurbeleid parten speelt.

2. DEFINITIE AMATEURKUNSTEN

De definitie van amateurkunsten in artikel 3 is zeer ruim en vaag:

“amateurkunsten: het geheel van amateurkunstenaars en amateurkunstengroepen dat in de vrije tijd actief kunst beoefent, mensen samenbrengt en leeromgevingen creëert die bijdragen aan de ontwikkeling van artistieke en sociale vaardigheden”

De SARC heeft begrip voor een ruime definiëring; amateurkunstenaars bevinden zich immers op een continuüm van liefhebber tot (semi-)professioneel. Bovendien zijn er grote verschillen tussen de disciplines onderling. Ook de brede invulling van talentontwikkeling is essentieel; naast artistieke vaardigheden, draagt het beoefenen van amateurkunsten ook bij aan andere competenties.

Doorheen het decreet merkt de SARC op dat de focus van de nieuwe instrumenten vaak op 'excellerende' amateurkunstenaars en amateurkunstengroepen ligt. De SARC vraagt voldoende aandacht voor de brede basis, van de 44% van de Vlamingen die aan amateurkunsten doet, streeft immers slechts een klein aandeel naar excellentie.

De SARC stelt vast dat veelal de definities van de kunstdisciplines uit het huidige decreet zijn overgenomen. Omwille van evoluties in het amateurkunstenlandschap, dringt een actualisatie zich echter op. De SARC stelt daarom voor volgende definities op te nemen:

- **Dans:** alle activiteiten op het vlak van de kunstvorm en -beleving waarbij beweging van het menselijk lichaam de belangrijkste uiting is
- **Beeldende kunsten:** alle activiteiten op het vlak van de kunsten waarin het visuele vooropstaat. Het omvat een brede variëteit aan technieken, disciplines en materialen.
- **Fotografie, film en mediakunst:** alle activiteiten op het vlak van fotografie, film en andere media;
- **Theater:** alle activiteiten op het vlak van podiumkunsten in al haar facetten, waarbij het woord/tekst en/of het lichaam, al dan niet met inzet van extrascenische middelen de belangrijkste uiting is.
- **Instrumentale muziek:** alle activiteiten op het vlak van de muzikale kunsten waarbij hoofdzakelijk gebruik gemaakt wordt van instrumenten
- **Vocale muziek:** alle activiteiten op het vlak van de muzikale kunsten waarbij hoofdzakelijk de menselijke stem wordt gebruikt;
- **Folk (volksmuziek) en jazz:** alle activiteiten op het vlak van de muzikale kunsten, gebaseerd op levende traditionele muziek die kenmerkend is voor een bepaald volk, een bepaald volksdeel of een bepaalde streek
- **Lichte muziek:** alle activiteiten op het vlak van de muzikale kunsten met betrekking tot pop, rock, elektronische muziek en aanverwante genres;
- **Schrijven en tekstcreatie:** alle activiteiten op het vlak van de literaire kunsten;

3. UITSLUITING FEITELIJKE VERENIGINGEN

Feitelijke verenigingen worden uitgesloten van de subsidielijnen, met uitzondering van de tussenkomsten voor deelname aan een buitenlands initiatief. In de praktijk hebben veel amateurkunstengroepen zich georganiseerd als feitelijke vereniging. Deze uitsluiting gaat volgens de SARC voorbij aan de realiteit in het veld waar vrijwilligers vaak de sturende kracht zijn. De SARC vraagt om feitelijke verenigingen als concept te erkennen en toe te laten tot de subsidielijnen.

4. SAMENWERKING MET HET DEELTIJDS KUNSTONDERWIJS EN PROFESSIONELE KUNSTEN

Het ontwerpdecreet wil de samenwerking met de professionele kunsten en het deeltijds kunstonderwijs stimuleren. Deze wens sluit aan bij de ambities in het veld, maar blijft te vrijblijvend indien er geen structurele afspraken worden gemaakt op hoger niveau (politiek en administraties). Het is goed dat het amateurkunstendecreet de vele bestaande samenwerkingen erkent en verder wil stimuleren, maar dan is te verwachten dat ook op beleidsniveau de domeinen cultuur/amateurkunsten en onderwijs/DKO structureler overleggen. Op dit moment zijn het vaak de sectoren zelf die het initiatief nemen om de beleidsniveaus samen te brengen. Er moeten voldoende incentives zijn voor beide sectoren om deze samenwerking op lange termijn verder te laten bloeien.

Dit geldt ook voor de gearticuleerde samenwerking met de professionele kunsten. Vandaag zijn er al heel wat synergiën en samenwerkingen tussen beide domeinen. Het zou sterk zijn als ook de beleidsniveaus ook expliciete incentives voorzien bij de professionele kunsten om de expertise van de amateurkunsten in te zetten in het professionele veld (bv. in het kader van de landschapstekening kunsten, etc).

5. MEERJARIGE SUBSIDIES VOOR GROEPEN

Met deze lijn wil het decreet amateurkunstengroepen met ambitie en “hoge professionaliteit” erkennen en ondersteunen. Meerjarige subsidies (drie jaar) moeten ervoor zorgen dat deze vergevorderde groepen met een potentieel landelijke uitstraling hun werking nog verder kunnen ontwikkelen. De SARC vraagt aandacht voor eventuele ongewilde gevolgen van deze subsidielijn, waarbij er een steeds grotere kwalitatieve kloof ontstaat tussen groepen die wel door Vlaanderen gesubsidieerd kunnen worden en deze die hier geen aanspraak op kunnen maken (een mattheuseffect). Bovendien valt op dat individuele amateurkunstenaars met hoge artistieke ambities geen aanspraak kunnen maken op deze meerjarige subsidies. De SARC leest hier geen verantwoording voor in de Memorie van Toelichting en vraagt zich af welke argumenten tot deze beslissing hebben geleid. Het is immers belangrijk dat zowel amateurkunstengroepen als individuele amateurkunstenaars gelijkwaardig door het decreet ondersteund worden.

6. MINIMALE RECHTSEKERHEID VOOR KOEPELORGANISATIES

In het huidige decreet is gestipuleerd de landelijke organisaties per beleidsperiode niet meer dan 20 procent van hun middelen kunnen verliezen en de globale stijging voor alle koepelorganisaties samen niet meer dan 20 procent bedraagt. Deze passus was vooral ingeschreven om de nodige continuïteit voor de betrokken disciplines te kunnen garanderen. Het decreet gaat immers uit van één koepelorganisatie per discipline. Dit vereist dat ook een overheid nauwgezet nagaat wat de effecten van beslissingen kunnen zijn voor de kunstenaars en groepen binnen de betrokken discipline. Deze zorgvuldigheid dient ook gepaard te gaan met een minimale, wettelijk ingebouwde, rechtszekerheid. De bijzondere context in het amateurkunstenlandschap motiveert volgend de SARC dus om deze passus uit het huidige decreet opnieuw te verankeren in het nieuwe decreet.

7. EXTRA IMPULSLIJN VIA KOEPELORGANISATIES

De amateurkunstenkoepels krijgen een extra opdracht; ze dienen een nieuwe lijn van impulsen te organiseren op maat van de discipline. Het is belangrijk dat deze impulsen breder kunnen gaan dan louter financiële impulsen, zoals bijvoorbeeld het creëren van residentieplekken voor amateurkunstenaars, het voorzien van begeleiding en feedback..

Het instrumentarium wordt voor het eerst vormgegeven in een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid. Het is niet duidelijk wat bedoeld wordt met “de modaliteiten voor de evaluatie” (art. 28) en waarom deze in de beheersovereenkomst worden opgenomen en niet in het decreet en /of uitvoeringsbesluit.

De SARC is benieuwd hoe de middelen zullen worden toegekend; wat wordt de wijze van indiening en beoordeling? En hoeveel middelen worden toegekend op basis van welke criteria? Het is belangrijk dat dit helder is voor de koepelorganisaties en de sector. Bovendien vraagt de SARC voldoende tijd om deze nieuwe impulslijnen vorm te geven én in het veld te implementeren. Dit vraagt immers de nodige aandacht voor ontwikkeling, interne organisatie, communicatie,... Een deel van de voorziene middelen zou, minstens voor het eerste jaar, ook hieraan moeten kunnen worden besteed. De SARC stelt voor om hier in het kader van de individuele beheersovereenkomsten duidelijk afspraken over te maken in functie van een goede implementatie op het terrein.

De middelen voor de impulslijn worden toegevoegd na stopzetting van het experimenteel reglement talentontwikkeling. Dit bedrag wordt ook verdeeld over de meerjarige subsidies voor groepen. Het is dus de zeer de vraag of de middelen de noden en behoeften voldoende zullen kunnen opvangen.

Bovendien is het belangrijk dat er in de overheidscommunicatie op wordt gewezen dat de impulslijn geen vervanging/vervolg is van het experimenteel reglement. Dit zou kunnen leiden tot veel verwarring op het terrein.

8. INTERNATIONALE FOCUS

De nieuwe subsidielijn ‘tussenkomen voor internationale ambassadeurs Amateurkunsten’ bestaat uit twee luiken. In eerste instantie kan de Vlaamse Regering een erkenning geven aan amateurkunstenaars en amateurkunstengroepen via de titel *internationale ambassadeur Amateurkunsten*. Die titel is weggelegd voor excellerende amateurkunstenaars of amateurkunstengroepen met de ambitie om hun artistieke werk in het buitenland te tonen. In tweede instantie kunnen erkende amateurkunstenaars en amateurkunstengroepen met de erkenning “internationaal ambassadeur” jaarlijks een programma indienen en een kostenvergoeding aanvragen. In het ontwerpdecreet staan geen verdere handvaten voor de concrete benoeming van dergelijke internationale ambassadeurs. Het is voor de SARC niet duidelijk of er richtlijnen zijn rond het aantal benoemingen, de parameters (vb. verdeling over disciplines heen), de betrokkenheid van de koepelorganisaties, enz. De SARC vraagt om de subsidielijn helder uit te werken en garanties in te bouwen dat alle disciplines gelijkwaardig aan bod komen.

9. ARTISTIEK-TECHNISCHE OMKADERING

De SARC merkt op dat in het voorliggend decreet weinig aandacht is voor de fysieke en materiële omstandigheden die noodzakelijk zijn om kwalitatieve kunsten te presenteren. Er zijn nochtans een aantal uitdagingen die een grote impact kunnen hebben op de amateurkunsten, zoals het toenemende belang van duurzaamheid bij de productie, het belang van digitalisering bij de presentatie en het feit dat goed uitgeruste ruimtes om te werken en te presenteren steeds schaarser worden. Hierbij aansluitend merkt de SARC op dat podiumtechnici niet worden vermeld bij de professionele kunstenaars waar mee samengewerkt kan worden. Net zomin worden er mogelijkheden geboden voor leerlingen van bijvoorbeeld DBSO podiumtechniek om, naar analogie met de leerlingen DKO, mee te lopen met een productie. Een degelijke werkomgeving, een optimale artistiek- technische omkadering en voldoende geavanceerd materiaal dragen bij tot het excelleren van de amateurkunstenaar, zeker als die zich in het internationale veld begeeft.

Namens de Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk,
Frie De Greef, voorzitter
Dirk Verbist, ondervoorzitter
Liesbeth Lemiere, secretaris

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,
Bart Demuyt, voorzitter
Sigrid Bosmans, ondervoorzitter
Stijn De Cauwer, secretaris